Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דרימאל יאהרגאנג

פעסט, פרייטאג ד תמוז ה.תר"ל"ט.

Nr. 77. איילפטער יאהרגאנג

Pest, den 4. Juli 1879.

פאָליטישע אבערזיכט.

דיא איינסאמקייט-אהלען אין עסטערייך דיערן נאך אימער פאָרט. דיא לייבראלע פאר-טיא פערלערט פאר-יעדער פאן אירען פאָלגען זשטאנד. דיא פאר-פערזאלטניסס דעם עס-טערייכישען איינסאמקייט געגען זיין אייגע גיוי-לינען אינגשטאלטונג עגטגעגען. דיא פרייהייט דיסט-לייבראלע מאיאריטעט איז צו מינאריטעט. דיא ריקשרעטטס-פאר טיא איז דיא מעדרהייט בלרען. דיא צייטען דיא צייט שטארען עשטא נים נעסטע פיר דען צו פייטיטלעכע גלאבען אין בעשטעעגונג - זאנטע אין עסטערייכישער פאר-לייטערע, דיא פאר טיעטטס-פרייהייטען גיסטלעכ-דאכען עס עשטע פערשטאנדען, אירע ערהיהע גענען דען פאר טיעטטס צו בעאמטיטען. דיא זאנטע: אלס פאר דיא אירען דיא נאסס דיא אינגעבראכ-בען דיא. דיא אנדה נאטה אינד גלאר-מאנגער פאלג-טען. דיא דאכט אירד ביא דען דאמאליגען אירען לייטער דיגלעראלע אינד פאר טיעטטס-מעגער גע-עיגלט. דאמיט איז דיעזע דערפען, דאס דאכען גן דיעזע איז גלאבפען דאכען אין פאר טיעטטס פרייטיטיס אינד דיגלעראלסמס גלאר אינד דיסטרים געבראכט גיען: דאדורך, מיטיג מיטיגר, מערדעטע צום אלטען צוריק, דיא אלטען זינד גיע פערדיג-גערט, דאדורך דעם דיעזע אלדר פיעלען גיסס-אינטערגעדרמגען, קיגע זא פעלע איזגנאהמען דאסטען: —

דיא בזיהערגען עסטערייכישען מיגיסטער-ערדען גן אבראגען מיססען, דייל דיא אים דער לינגעראלען פאר טיא דערפאר גגען, דעלכע בזי-דער דיא מערדהייט בלרגען, דיא גן דיא מערד-דייט צור מינערהייט אירדע, דיא ריכד דאס עס-טערייכישע מיגיסטעריום שאן גגעפסטע אבע צוריקדעטען. - גראפ טאאפפע דיד מיגיסטער-פרעזידענט, אינד ער זאלל דאגן אין גיגם מיגיס-טעריום צוזאמענגעשטעלגען, דעלכעס דער מא-יאריטעט דעם גיען דיסקראדיטירט אינד אבסס.

אין בעדען איז עשטע אינע מיגיסטע-ריום איגגעדעטען. דיא דערען דיעשען מיגיס-טער דערען פאן בוסמארק צו ווערד סגריבט. דיא דאס דיא נגטס בדיבגען אלדגן. דיד אלדגן דיעד דיא אינע דערפאר-ענען. דאס בוסמארק אין דיא דיעזע דערפאר-אנגלעגענהייט דאסטע. דיגע דיגע-פרעדיטאפפ צו ציגען. דער בדיטיגע דאנגיטער דאסטעגגעדער דיעדערגאפ דיד פרעגד-מיגיסטער ו ו א ר אין דיד. דייל דיעזער גן בדיא דער צאלל-אנגלעגענהייט דעם בוסמארק נגטס צעשטמטע, אנגטע אידס בוסמארק: דיא ווד אין דיעדער דאסטעגגער דיעדערפאפפנגסטער.... דיד פרעדגנדאל דיפפע דיד דיעדע בעדיטיגנג נגטס גגפאלגען דאסגען אינד דאנגטע אב. אדד גאך צדדיא אנגדערע דיעדע מיגיסטער מיססען צו-דיקטרעטען.

דיא דיא גדיעדען דעפעדגען מעדגען, אידס אין לעגגטעדער צדיט אינע פרעדטאפפ אינד שפאנגנג צדדגגען דיסדאנד אינד דדיעדדאנד אינגגעדעטען, בעקאנגטדיד דאד דער דיסדדיגדאנפרדדיגן אינמעד אין פרעד דדיעדדאנד, אינד דדיעדד אדבדגגד גאך דדיעדע אין, אים דדיעדדאנד גגען דיסדאנד צו דדיגגען. ער פרבטעט פאר דדיעדדאנד גגטס. דיא בדיא אינגעס דדיעדדאנד-דדיגגען דדיגגען דיא דדיעדדאנד אים-עדגדעדגען. —

דער גדיע דגגדערגגדע פרבטס פאן בדיגאדדגגן דדיד באלד פאפ סדיטגאן עמפפאנגגן דדיגדגן. דיא-פדיד ער זיך דאגן גאך דדיגער בדיגאדדדדדגגן-שטאדט טדיגאדדא בעגגגטס. אים דדיגע דדיגדדדגגן צו בעגגגגגן. - גאך דדיגם בעדדדגגער פערטדאגג מים דער פדיגא דדיד דאס פאלל גגדדדדגגע פרבטס אדד דיא בעטטעטדגגגגג

פעסט בעגעבען האבע, אם שאפע איינקויפען, צו ווערכעם צייטען דערזעלבע איינע בעריישענדע געלד-סומע מיט זיך פיהרען. מאן מאנע אינטער-זוכען, אב דער ערמאדעטע איינע שקראפעל-יאנ-דע אם האלזע האבע. — דיא ארצטע אינטערזוכטען גין דען האלז דעם ערמאדעטען, וא זיך ווירקלך איינע שקראפעל-יאנדע פאדאפאנד. אינצווישען איזט אים קאמארן איך אין ביזוער דעם ערמאדעטען איינגעטראפען, דער דעזעזעלבען אנלייך ערקאנגטע. אלערסאנדער נימאנן האטטע דיא געיאהנהייט, זיין געלד אין דער מיט איינעם באנדע פעסטגעדאל-טענען ווענער זייגער ווענסטע צו טראגען. דעזעם באנד ווארען אבגעשניטטען, דיא טאשע ווארען לעער אונד מיט בלוט בעפלעקט. דער ערמאדעטע זאלל נאך אזאנגע דעזעזער פיער-דעזעלבע פרייטאג דען בעטראג פאן 350 גולדען אינקאסירט האבען. אין איינעם גאסט-הייזע אייף דער אייסערען יאשענער-שטראסע האט דערזעלבע איינען הונ-דערטער געוויסעסלט. צו דערזעלבען צייט בעפאנד זיך אייך אין מעגיש אין עינעם גאסט-הייזע, דער פערדעכטיגט איזט. דעזעזע הייב-מאדד פערלאסט צו האבען. דאס איזט אבער נור פערדאכט. דער ערמאדעטע ווירד פאן זיינעם בודער אין פאלגענדער ווייזע געשילדערט: דערזעלבע ווארען אים בעשעניע (באדשער קאמיטאט) געבוירטע, אונד פערהעזעלבע. דער אין דער גאנצען געגענד אלס פאלדער אונד שפארזאמער מענש געקאנטע ווארדע. דער פערזאנגלטע ווארדע געסטערן (דענסטאג) אייף דעם הייזעזען ווידשען פיערדאפאפ בעשטאטעט. דיא הייזעזען נאכבוכען לייטען, דאס דער ערמאדעטע אלערסאנדער נימאנ אים בע-שענע (באדשער קאמיטאט, ביא ניהייזעל) איזט. זיין מאדדער איזט אין פיער-טייבער אים מאטס.

פערלאזונג

1) דער קרעדיט-לאזע.

ביא דער אם 1-טען יולי 1879 פאדגענאממע-נען צייהונג, ווארדען פאלגענדע סעריען ווייאגען: 213 360 450 502 1542 1845 1957 2066 2778 2885 3314 3435 3984 4194, — פאן דעזען פעל דער הויפט-טרעפפער מיט 200000 גולדען אייף ס' 3984 ני' 7; — דער 2-טע טרעפפער מיט 4000 גולדען אייף ס' 450 ני' 53 — אונד דער 3-טע מיט 2000 גולדען אייף ס' 3314 גולדען ני' 98, פערנער געוויגנען יע 5000 גול. ס' 502 ני' 86 אונד ס' 1542 ני' 61.

2) דער ווייעגער-לאזע.

ביא דער אם 1-טען יולי פאדגענאממענען צייהונג דיעזער לאזע ווארדען פאלגענדע סעריען געוואגען: 707 1088 1250 1516 1562 1625 1635 1889 2136 2523 2543 2683, — פאן דיעזען פעל דער הויפט-טרעפפער מיט 200000 גולדען אייף ס' 1516 ני' 56; — דער 2-טע טרעפפער מיט 50000 גולדען אייף ס' 707 נומ' 43 — אונד דער 3-טע טרעפפער מיט 10000 גולדען אייף ס' 1562 ני' 49.

3) דער 1854 ער-לאזע.

ביא דער אם 1-טען יולי 1879 פאדגענאממענען צייהונג ווארדען פאלגענדע סעריען געוואגען: 1159 1132 1079 1045 685 534 450 421 224 188 87 32 2202 2084 2069 2067 1634 1588 1557 1500 1397 1229 3654 3533 3402 3335 3390 3114 3008 2774 2457 2397 3979 3968 3872 3790.

געשעפטסבעריכט

פעסטער פייזע.

געטרייד-געשעפט. פאן ווייצען וואר געקו-מען ווענ צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר מעסיג, פערקויפט ווארדען 6000 מעצר.

ווייצען מחיים 200 מעצר' 79. קילא 10.30 גולד. 300 מעצרצער, 78.2 קילא 10.20 גול. 100 מעצר-צער 77.4 ק' 9.60 גול. 200 מעצר' 77. קילא 9.50 גול. — 200 מעצר' 77. ק' 9.10 גול. 200 מעצר' 76. ק' 9.10 גול. 100 מעצר' 75.4 ק' —.9 גול. 200 מעצר' 75.5 ק' 9 גול.— באנאטער 100 מעצר' 74.3 ק' 8.25 גולד. 200 מעצר' 74.4 קילא' 8.60 גול. (אללעס פער דייא מאנאטע)

קוקורוץ 5.10 גולד.

ווייצען פער העכסט 9.82 — 9.87 גולד.

האפער פער העכסט 5.60 — 5.65 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער יולי-אוגוסט 1879, 5.16— 5.20 גולד.--

רעפס מאהל פער אוגוסט-סעפטעמבער 11% — 11½ גולד.

ווייגער שלאכט-פיעה מארקט. דער אייפ-טייקב אייף דעם ווייגער שלאכט-פיעהמארקט אם 30-טען ס. מ. בעשטוגן 3578 שטוק. דאפאן וואר: 1004 אונגארישע, 2535 אלבאנישע אונד 39 דייטשע. דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100: אונגארישע מאסט-אכסען 54½—49 גולדען, פאלנישע 47—51 גולד. דייטשע 51—53 גולד.

פעראנטוואָרטלעכער רעדאקטער: מאר בר"י דיין.

קאנטאר-אונד לערער-שטעללען!

ביא דער איזראעלטישען קולטוס-געמייינדע צו פאנאראש ווירד מיט 1-טען סעפטעמבער ל' אייף דרייא אהרע נאכפאלגענדע שטעללען צו בעזעצ-צען: 1) דיא שטעללע איינעם טוכטיגען קאנטאר'ס, דער צוגלייך: שחיט ובודק ש"ן מ"ן קוראה ומוהל זיין מוס. אהרעם-געהאלט 500 גולדען אונד 100 גול-דען מיעאטעע-געלד געכסט האלטער שיחה אונד נעבענגעמאלומענטען. ערער בערפונג דאס זיך איי-נעם פראבע-פארטראגע צו אונטערצוהען. ערזאך ווערדען נור דעם אנגעפטיטען דיא אנגעמעסס-נען רייוישפעזען פערזיטצט. — 2) דיא שטעללען צווייער לעהרער מיט יע 500 גולד' אהרעם-געהאלט. דערזעלבען מוסען געפרייפט דייפטטלערער אונד דעם הערבעישען. דייטשען אונד אונגארישען אין וואר אונד שריפט מעכטיג זיין. דער אינע דער קאנגרעגאנטען דאס דיא פפלכט. דאס געמיינדע-נאטארעאט צו פיהרען. דער אנדערע מוס אן סאב-באט אונד פיעטאגען אנגעהמבאר פארבעטען קאנגען. דעפלעקטיגערע האבען איהרע אוהל דאר-קומענטען געזוכט מיט אנגאבע איהרעס אלטערס אונד איהרער פאמיליע בין לעגנסטעגס 20-טען יולי ל' י' אן דען געפערטגטען קולטוס-פארשטאנד איינצוזענדען. Fogaras (Erdély)

(2—3) דאנזיגל שיל, פרעזעס.

מאנסורז.

אין דער הייזיגען איטהראלסען געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעם שי"ב דער צוגלייך ש"ן מ"ן קוראה ומוהל זיין מוס. דאס חדוש חשון תר"מ צו בעזעצען. בעזעלבער אם דייזע שטעללע דיא-בען אהרע תחיות וקבלות. וא איך ציינגסטע אי-בער מאראלישען לעבענס-יאנדעל פאן אלטי זמנינ נ"ל לענגסטענס בין ר"ה אלול תרל"ט איינצוזענ-דען. אהרעם געהאלט 400 גול' פרייע וואהנונג זאמטט גאנצער שחיטה אונד איבלרען געבענס-עמאלומענ-טען. גיר דעם אדגעפטרטען ווערדען דיא הייזיג-שפעזען פערזיטצט.

הערמאנגשטאדט (זיעבענבירגען) תרל"ט.

(2—3) דער פארשטאנד.

מאנסורז.

אין דער הייזיגען איטהראלסען געמיינדע איזט מיט ר"ה תשרי הבא"ל דיא שטעללע איינעם שוחט ובודק דער צוגלייך אין פאדגיילטער בעל תפלה וקורא בכול ערב ינעם זיין זאלל. צו בעזעצ-צען. דעפלעקטיגערע, דיא מיט קבלות אונד תחיות איי"ת ותר"ת פאן אנערקאנגטען איטהראלסען גאנעם פערזיהען זיך האבען דיא איינער פראבע צו אנטערצוזיהען. אהרעם געהאלט 500 גולדען זאמטט מוהל אונד געבענס-עמאלומענטען. דער אייך אלס געמיינדע שריפט-פיהרער פונגירען קאנגטע. ווירדע בעפארצוגט. שפעזיגען ווערדען גיר דעם אנ-געפטרטען פערזיטצט.

מאראש לודאש, 1879.

(2—3) דער פארשטאנד.

שטעללען-געזוך.

אין ש"ב פאן אנערקאנגטען איטהראלסען ראבבינגען נ' מיט הכלות פערזיהען מיטבוהער פאר-בעטער אונד קוראה בתורה ע"פ נקוד שעמים. אייך אלס מ"ן איטאליזיס אינדערדעס אבער אייך אלס מוהל אונד געמיינדע-נאטאר צו ווערען אים שטאנ-דע איזט. אים אלטער פאן נור 30 אהרען שטעהענד אונד איינע קליינע פאמיליע בעזיטצענד. ווינשט אין אייגער געמיינדע אנגעפטרט צו ווערדען. איזט פער-לאנגען זענדעט דערזעלבע געגען זיינע איינגאל-שריפטען אונד אטטעסטע אבער מאראלישען לעב-בענס-יאנדער אונד איזט אייך בעייט. זיך איינעם פראבע-פארטראגע צו אנטערצוזיהען. גענייגטע אנ-טאגע ערבעטטעט מאן אונטער אדרעסס:

N. Schächter, via gr. Kikinda, Beodra, Torontaler Com.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכטע.		פער 100 קילאגראמם	ווייאלשטע פר. הקטאליטר	פרוכטע		פער 100 קילאגראמם
				קאין		5.85— 5.50
ווייצען	נייער באנאטער	—	72	נעדסטע מאלן		—.—
		8.60— 8.40	62	נעדסטע פוטטער		5.25— 5.—
		8.80— 8.70	76	דאטטער		5.75— 5.55
		9.05— 8.00	77	קוקורוץ באנאטער		5.20— 5.15
		9.40— 9.30	78	אנדערע		5.2 — 5.05
		—.—	79	הירסע		5.20— 5.—
		—.—	80			
		—.—	74	ווייצען	פער אקאבער	9.82
		—.—	75			—.—
		9.10— 8.90	76		פיזיאטר	5.16
		9.40— 9.30	77	קוקורוץ		—.—
		9.85— 9.65	78	נעדסטע	הערבסט	5.60
		10.— — 9.90	79			—.—
		10.10—10.05	80			11.75
		—.——	74			
		—.——	75			
		8.70— 8.60	76			
		8.85— 8.75	77			
		9.10— 9.—	78			
		9.35— 9.20	79			
		9.55— 9.45	80			
		—.——	74			
		—.——	75			
		8.75— 8.60	76			
		8.95— 8.85	77			
		9.25— 9.10	78			
		9.60— 9.50	79			

באללען-מעהל		פר.
	נוטטער	0
		1
		2
		3
		4
		5
		6
		7
		8
		8½

שפייזיגס		פר.
	אלטע מעהלארטיגע פיזעקאטס	29 70
	נייע	27 25

קורז-טאבעללע פאם 1. יולי.

געלד-קורז	קר.	אל.
ולבערי-אטיא	—	100
וויאנען	5	49
קסטעריייך-אונגארישע 8 גולדען נאלד. שטוק (20 פראנקס)	9	22
באמבערגער	9	22
דייטשע רייכסבאנקנאטען	56	95
20 מארקשטוקע	11	37
מאסיקי-רובל	1	13
לאזע.		
1854-ער 4 פרעמענגע שטאאטס-לאזע	—	—
1860-ער נאטע	126	75
דרעסדא פרעמסדל	128	—
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	156	75
דרעסדא " 50 "	155	50
לאמא רעגענסבורג	27	—
מיינגען-לאזע	21	75
קלערלעס-לאזע	—	—
לאזאי-לאזע צו 40 גולדען	37	75
לאנד-האפטשופס-פארדיס-לאזע	—	—
אויפנהייער לאזע	23	50
קרעלוויטס לאזע צו 10 גולדען	16	—
פלאמיליר לאזע " 20 "	17	50
אפענער לאזע " 40 "	34	50
מאלאסי לאזע " 40 "	36	—
וויאראס-לאזע " 10 "	16	75
מאלס-לאזע " 40 "	46	75
ווארצבורגער לאזע " 20 "	20	50
סט.-גענאלס לאזע " 40 "	37	25

	קר.	אל.
מאנטאלוטער לאזע צו 20 גולדען	24	25
מיינגער לאזע " 100 "	118	—
דעסאע " 50 "	61	—
וואראשטין-לאזע " 20 "	32	—
וויגרשטיינער " 20 "	32	50
אונגארישע פרעמיענ-לאזע צו 100 גולד.	102	25
דעסאע צו 50 גולדען	101	50
ווילענער לאזע	—	—
ווערטהפאפיערע		
אונגארישע גאלד-רענטע	93	50
אונגארישע גרונדענטלאסטונגס	85	75
סטעפעניע-פאנאטע	84	—
וויענער-בורגען	83	25
גאליציע	89	25
בוקאוינער	84	75
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	110	25
וויילענקונס-אבלאזונגס-שאטצאנווייזונגען	88	25
פפאנדברייעף צו אונגארישען מארקען	—	—
רענטען צו 5 אונגארישע פרעזענט	99	—
דער אונגארישען דומאענקונגס-פאנד צו 5 אונגארישע פרעזענט	87	—
דער אונגארישען אלגעמיינען פארדיס-אנשטאלט צו 5 אונגארישע פרעזענט	75	—
דעסאע צו 6 פרעזענט	79	—
דער פרעמיענ-אנטייל-פאנד	99	75
דער אנטייל	71	25
דער נייע-אנטייל	127	25

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. — Druck v. M. Burian, Waitzaerboulevard.

דיא איך דיא קאיזערין טעה בעריהרטן מיסטען, דאמטע יא דיא יונג דאמע אהרע מיטטהיילונגען ניר דעסהאלב דעם גיסטלכען גלאייסערט, איין דיא אבן דער קאיזערין זעלבסט ניכט עמפאנגען ערהרטן קאנטע: אינדעם קאנטע נעמאנד דען אינהאלט דעזער געהיימנאבאלען מיטטהיילונגען ערהרטען, אינגע מאנע שפעטער שטעלטע עס זיך ערהרטען, דאס דיא יונג דאמע דיש יונגען מאנען אין אינדעם דאדפע, צייא מיילען אבן בייזעלהרסט אירהרן אינדענטאלט גינאממען, דיא טראה דארט אין מיט אירער דענערין אנד אינעם קלינען קינדע, דיא זיא פיר זיך אנד דריא „איזונג-קינדער" אינגע „איזונגע מיעטערעטע". דיא דאמע לעבטע דארט אינערהב פיר יונגעגאנגען אנד נעמאנד קאנטע אנבער אירהרע פערזאן עטראס נעהערעם עיפאהרהרן. אינגעשטען בראכטע ערארד דיא אין דעם עגעל-שען זעק-מארק ב א ט ה ר ע ר שיטיינגערד צייטונג אבן-גענדע מיטטהיילונג: „אבר עטיא צייא מאנאטען דאס זיך דער אינע יונגע דאמע בים הערזאגן גיסטלכען איינקאיטערעם, דיא אין דעם זעק-מארק אינגע שטעלונג אירהרע געשעפטען נעזוכהרהרט זכטע, דיא דאמטע אינע דענערין אנד אין, בראם אינגע יאבען אלטעם קינד בייא זיך. אינאבנגס ערהעלט דיא אבט בעזוך פאן אינעם יונגען בפיצערע, דער זיך דעם גיסטלכען אלס דען „מאנן" דער יונגען דאמע פאהשטעלטע. ער ערזכטע דען גיסטלכען, אין דיא „פיא" אכט צו בעבען. דיא ער זעלבסט נעבסטעטנס צוה ארמעע נאך זיך-אפיקא אבריזען מיס. איינלקיר דייטע דער אפפיצער באלד אב אינד דעם יונג „פיא" זאמטע קינד" דער אב-דיט דעם הערדן גיסטלכען צוריק. אפר קרעצעם דאנ דער גיסטלכע בים טיטע אינע צייטונג אפר. אין דער אינד דער טאר דעם יונגען לוזל-ענטראלטען יאר. אלס דיא יונגע דאמע דעזע נאב-דיכט ערזאהם, שטרעצטע זיא בעראבסטאנד צו-זאממען, נאכדעם זיא „יעדער צום בעראבסטען דאס אינדע זיא אין אינדר ציממער געפיהרט. נעבסטען מאנען יאר דיא יונגע דאמע זאמטט דענערין אינד לינד פרישיאנען, אינד אינדעם שטעע לאג גיר אין שטרפען אפאעד, אינד דעם אפלענגרד יאבטע צו לעזען יאהען: „דאבפיהרער הערר! אינד מיסטע דרינגער אבריזען, אינד איין נכטע, יאהן אינד איין-דערקערהען ערדע, לעבען זיא יאהל!" . . . עטצטע גינג עבטע דעם גיסטלכען אין לינס אינד. ענגער יונגע אפפיצער, דער בייא דיעזר אבריזען צוה אר-מעע נאך זיך-אפיקא אינם יונג „פיא זאמטט לינד" צוריקלעם. יאר קען אנדערע אלס פיגן לוזל. יעמאהל דען אינד דיא יונגע דאמע בייא דער נאבריכט פאן דעסען מארד פלאטצלך צוזאמטמען-שטרצטע. אבער אינד דאס נעהיטמנס פאן ענער דאמע. דיא אינע אינטערהרעדונג מיט דער קאיזערין איינטעגע יינשטע לאבטע זיך גינעמער גלייכפאלס ערראבהען. עס איזט עבען דעזעלבע דאמע, ענלבע פיגען לוזל דעם גיסטלכען אים בארד-אינטע באטה אלס יונג „פיא" אפשטעלטע. דיעזע דאמע האט נון דער קאיזערין דאס געהיימנים אנפערטרען אללען. דאס פיגען נאפאלען אירר געלעבטער אדער אירר מאנן געזעגען. פאן דעם אירר דיא „איזונג-קינדער" געבלבען. דיא קאיזערין ווירד אי-בער דעזע „ענדגעל", פאן דענען זיא בזהער אינ דיא געזינגסטע אינגע. נכטס האטטע, קיס ווירר עפפיס זין:

(דיא געליבטע נאטהאן שוקס — דורך זעלבסטמארד גע-ענדעט.) יין דאבען ווייטע קיפפאן, נאטהאן שוק, דער אין דער הייזע ווייטע קיפפאן, נאטהאן שוק, שטעללען אינגאדם פלאטצלך דיבנגען אינד אינע פערגיספלטע פיא אמטט ווכס קינגען צוריק-לעס. דעזער פאלל האט דאמאלס אין אנגעטן נאבעם איפזהרען ערהעבן. דיא אלעם דיא אינ-גלוקליכע פיא אמטט קינגען איפזהרע בעריי-עטען, נאטהאן שוק איזט אינדעם נכט אל ל ל ל ל ל ן דיבנגאנגען, אנדערן אין בעריטטנ אינער יינגע-פיא. נאמענס דאדאינע פלאהנען דיא זיזט אר-דען יונגע גלייכטע „אר". דעזע „אר" דיא פיא אינעם קינגען פאבריקאנטען אין יינען. מיט דעם שוק אחדע הערזיך אין נעשעפטס-פערבינדונגען שטאנד. מאן יינס דייטע נאך נכט אב הערר שוק דיא פיא פלאהנען אינד אבער דיא פיא פלא-הנען הערען שוק פערפיהרט האט. נעגען אין דעם דאס פיא פלאהנען אינדען נאטטען נאטטען פערלעם אים זיך מיט אינדעם געלעבטען שוק נאך אמעריקא צו פלכטען. דיא האט אין בעריטנגנד גלוק-סממען מיטגענאממען. „אם פערלעבט אינ שוק אינען גאטטען ווכס אינגע אינד אבער אינגע אינ-דער אלט „אר אינד מעדר אינמאלוד בלי-הענד-דיטגעד זין לאנגטע, אין אמעריקא נאכען זיך בירדע אלס עהנ-פאאר אים. נאטהאן שוק לעבטע אינטער דעם פאלטשען נאמען זגמיגד לאר. דיעזעס טרע נאטירלד פיר דאד בייא. דאס מאן בידער הער פאן דעם אינענטהאלטס-אינט שוקס יינגע ערפאהרען לאנגטע. דא דערזעלבע אין אמעריקא אינטער דעם פאלטשען נאמען ז ג מ נ ג ד ל א ר לעבטע. פאר יינגען מאנען פערבבנלרכע אין דיעזעס פאלטשעס בלאטט אינען בריעף. דען דער דערהאלטער פאן יינגע פיא פלאהנען אדער לאר ערהאלטען האט. דיעזער בריעף יאר אים דער אמעריקאנישען שטאדט צינצנאט דאטירט

אינד לייטעטע עטיא יא פאלגט: „געעהרטער הערר דערהאלטער! נאטהאן שוק איזט אין טרי-לאזער מענש. ער האט אין פעסט זינע פיא יאמטט קינדען פערלאסען. אים מיט מיר נאך אמעריקא הערבעגדען. נון דאס דיעזער מענש, דער מיך פאן דער זייטע מיינס מאנגעס אינד אים דער מיטטע אינגע גראבען פערמאנגעס גערייסען. אינד מיך פ ע ר ל א ס ס ע ן. ער האט דאס געלד מיטגענאממען אינד זיך נאך לאנדאן בעגעבען. פאן יא אינ זיט יאבען קינגע נאבריכט ערהיעלט. יא טרייבן דיעזער שוק אינד אינזו. יא קאנן אינד אהנגע אין דען אמעריקאנישען בלעטערן לעזען, דאס אינד מיר הייר ערלבסטמארד געטארטעט האבען. דיא אינע פיא טהערעזע שוק אין פעסט ווירד מיט יבכטע אינער דען טרייגען אינגאנג אינעגע אינדע אלס אלטע פערהייראטעט. אינדערנגס אינ אינדר מאן מיט אלס פערהייראטעט. אינדערנגס אינ אינדר מאן מיט אינדר אינד אינדר אינד אינדר אינד

גראַסע מענער זיך, דיא מאַן נכט ליבט ענט-בערדען קאַנן!

* (ד י א נ י ה י ל י ס ט ע ן אַלס י י ד ע נ-פ י נ ד ע ן.) דיא נ'הילסטען זעטצען איהר שטרעפ-ליכעס פערפאַהרען פאַר. דיא נ'הילסטען גענעראַל רוסלאַנדס דורך בראַנד-שטיפטונגען צו פערניכטען. אם 24-טען יני האבען אין מאָסקוא אַלליין 19 בראַנדשטיפטונגען שטאַטגעפונדען. מערליידיג דיעביא איזט, דאס דיא נ'הילסטען איהרען פער-ניכטונגס-קריעג. זיי לעטצטער צייט הייפטזעכ-ליך נעגען דיא יידען רוסטען. זיא בראַך אין מאָסקוי אן דעם עיזענבאַהנשטאַנ דער עיסטע בראַנד אין דעם גראַסען יאַהרען-לאַנגען דעם יידישען קייפ-מאַנגעס קלען איס. דיזער עפהנלעכ צייא טאַג פיהרט אין נכט-אינטערעסענטעס שריבען פער פאַסט צעגעשיקט. יעלכעס איהרטליך איא פאַלט לייטעטע: דיא אינגעשפּאַנטע יידישע בעפעלכעס אונד אין דעם גרעסען אַלע ענגס. לייסטע יענטסטענס איינע אבגאַבע אין דיא נ'הילסטעטע יעזעלצאַפט-קריעג-רונג. דיא יידד דורך פערוכסטייבע בין מאַרגען לעבען לאַסען. דאַמיט דיא בין דאַהין 5000 רובעל צאַה-לען קאַנגסט: דאס געלד אַלליין דיא אינטער יענע באַנק לעגען. יעלכע אַן נ'הילסטען עדער דער שטאַדט שטעהט. אינער אינטערע לייטע ווירד שאַן פאַן דאַרט דאס געלד אבהאָלען." — קלען אינער-נאַב דיעזען בריעף אַלליין דער פאַלטיגע. דיא טאַגע דאַרייף בראַך אין יינען מאַגאַזינען פיער איס, יעלכעס אין יענען שטעהען איינען "אַרעי-פאַרדאַטע אס "עיטער אַנדערע" יידן, דיא בעטראַגט נכט בלאַס געגען אינגעלעג יידע דען פערניכ-טונגס-קריעג, אַנדערן אין יענען גאַנצע יידישע גע-מינדען. זיא יאַהרד דיא שטאַדט אינאַנ. (אס דער גערעכטען-בעגעדקע קאַנאַ) ערען בעפאַלגעריונג צו-מיטס אס יידען בעשטעהט אס 21 יני אין בראַנד געשטעקט אונד אין אינען אשען-הייפען פערוואַנ-דעלט. זיילד דיא יידען-געמינדע דיא 2000 רובעל נכט בעצאַלטע. יעלכע דיא נ'הילסטעטע דעראַ-לוצאַנס-רעגערונג דערזולכען אינפאָרמירט. מערד אלס 300 יידישע דיזער יאַהרען אין דיב דער פאַלאַמענן. דאס פיער דיערטע 4 טאַגע לאַנג. דיא לאַנדס-בעפאַלקערונג דיא הערבייגעשראַמט יאַר. פערייינערטע עס. אין דער עטטערג דער יידישען דיזער זיך צו בעטהייליגען, דיא בעטרעגטע זיך דא-ריף, דיא גענעטשטענדע דער קאַטהאָליש קירכע אונד דעם קאַטהאָליש נ'סטליכען דען פאַלאַמען צו עגטשיידען. ליידער איזט איך דער פערלוסט פאַן 14 יידען צו בעקלאָגען. דיא אין דעם פאַלאַמעג. מעערע אינגעקאַמענען זיך. דאַ-נטער אכט מענער. צייא פיערען אונד פער קינדער. ווענטליכע יידישע פיר דאס אייגענטהום פון אַנדערען. דיא אינגעהאַלטען פון אַנדערען אונד אינגעלקלכען פיר-א אינגעבענאַלס יענע האַפטונג אַפּהאַנדען. דער צישטאַנד דעס יענען מערבענס איזט גליכפאַלס בעגאַנגען-ערזעגען. דיא פאַלגיי נאַדס צאַהל-ריכע פערהאַפטונגען פאַר. דאך גלאַנג עס בין הייטע נכט, דען יידקלכען ריב-מאַדער מיט בע-שטעמטהייט אויפגעריגט צו מאַכען.

* (ד ר י י א י י ד י ש ע מ ע ר ב ע ן — ע ר ט ר י נ ק ע ן.) איס ב' שאַדאַנ (זעמפּלינע-קאַמשאַב) יידד פאַלגענדער עיזשטעריגער פאַלל בעריכטעט: זעכס יידישע מערכען, אס אלטער פאַן 9—10 אהרען, יאַללטען דיזער טאַג אין דער באַר-דאַ באַרען. זיא קאַמען אַן איינע זאַלבע שטעללע אינס יאַסערע, יאַהער מאַן אין טראַקענען צייטען קיעזעל-שטיינע פאַרטעטראַגען פפלעגטע, דערווייל בולדטעע זיך אין עגער שטעללע נאַטירליך איינע בערייטעלע פערטיפונג. יאַהרן גין יערהער דעס באַרענס אללע זעכס קינדער גערעטהען זיי. דריי דיזער מערכען פערשאַנען ליידער זאַלבער אין דען יעללען, יעדערער דיא אנדערען דריי גלוקלך גערעטעט יאַרען. מאַן קאַנן זיך דיא פערצייפ-לען יענער עלטערן דענקען, דיא אין דיזער צייט אס אירדיע גאַנטען קינדער גערעטעט.

* (נ ע ה י י מ נ י ס פ פ ל ל ע ס א ו י ס דעס ל ע ב ע ן דעס פ ר י נ צ ע ן ל י ל י.) אין לאַנאַגער בראַטט פערפפעטליכט פאַלגענדע האכסט אינטערעסאַנטע מעלדונג: „24 שטונדען שפעטער, אלס קאַזערן אישענע דען טאַג אירדעס אינגעגען זאַהנעס עפדיר, פאַנד זיך אין בזעל-הוסס איינע יינגע דאַמע אין. יעלכע הוסבאַיס איינע „גוטהיטע אינטערדענג" מיט דער קאַזערן יינשטע. דער דיזער דער קאַזערן יייען דיא פערגעדע דאַמע מיט איהרער בישטע אב. דא דיא קאַזערן אין דער אייפענע אבער דען טאַג איה-דעס זאַהנעס נעמאַנען עפפפעלגען קאַנן. טאַגס דאַרייף עישען דיא יינגע דאַמע דיא זעדר נעדרעל-געשלאַגען איר פערצייפעלט איסאַה. דיערער פאַר דעס דיזעגער דער קאַזערן. עשטע דריקטע דיא יינגע דאַמע דען יאַגיס אים. דאס מאַן איהר יענגסטענס איינע אינטערדרעינג מיט דעס הייז-נ'סטליכען דער קאַזערן געשאַטטען מאַגע. דיזע-זער יאַגיס יאַהרדע דער יינגען דאַמע געיעדרט. דיא מיט דעס נ'סטליכען יייקלך איינע מעהר אלס דרייטעטרעיג „געריטע אינטערדרעינג" האַטטע. אלס זיא יינגע-גנגע יאַהרן אירדע איינען פערייינט. איר דער נ'סטליכע צייטע איינע איינגעדע אייפ-דענג. דיא מאַן בייא אים בייזדער אין זאַלד האַ-דעס גראַדע נאַך נע בעטעדקטע. עס יאַר קלאַר. דאס דיא יינגע דאַמע דעס נ'סטליכען זעדר אינטער-עסאַנטע „הערענס - געדענס" אינפערטייטע.

אינגאַהנער פאַן אינאַנד בעפינדען זיך אַהנע אב-דאַר, אַהנע קלעדונג אינד אַהנע נאַהרונג: — (דיעזע נאַכרכט איזט נכט בלאַס אינע טרייהנע, זאַנדערן אינע אין האַכסטע נראַדע עיזשטעריגע, אינד דאַך דאס דיעזעלבע איך נאַך אינע נטע ווייטע. — דיא אַפּט פערזוכטע מאַן אין יסלאַנד אינצשפּרענ-גען, דאס איך דיא יידען אס געהיטען צו נ'הי-ליסטען פאַרטיא גערעדען; — דאס האבען דיא יידען-פיינע אינפעעפאַלגען אס אינע גראַסע נ'-סטע יידענפאַלגען אנגעשפּאַנען. גין שטעללע בערכטעט: זעכס יידישע מערכען, אס אלטער פאַן 9—10 אהרען, יאַללטען דיזער טאַג אין דער באַר-דאַ באַרען. זיא קאַמען אַן אינע זאַלבע שטעללע אינס יאַסערע, יאַהער מאַן אין טראַקענען פפלעגטע, דערווייל-שטיינע פאַרטעטראַגען בולדטע, דערווייל בולדטעע זיך אין עגער שטעללע נאַטירליך אינע בערייטעלע פערטיפונג. יאַהרן גין יערהער דעס באַרענס אללע זעכס קינדער גערעטהען זיי. דריי דיזער מערכען פערשאַנען ליידער זאַלבער אין דען יעללען, יעדערער דיא אנדערען דריי גלוקלך גערעטעט יאַרען. מאַן קאַנן זיך דיא פערצייפ-לען יענער עלטערן דענקען, דיא אין דיזער צייט אס אירדע גאַנטען קינדער גערעטעט.

* (נ ע ה י י מ נ י ס פ פ ל ל ע ס א ו י ס דעס ל ע ב ע ן דעס פ ר י נ צ ע ן ל י ל י.) אין יייבערגיי (דייטשלאַנד) יאַהרדע אס 20-טען יני בייא העלל-לייכטעס טאַגע אן יערן אין דאַפּפעל-דיב-מאַדד פערלאַבט. אים עיסטען שטאַדע איינעס שאַנען דייזעס אין דער זאַלבאַנגען קאַזערן-שטראַ-סע יאַהרגע נעפעלד דער 70-יעהרעגע אַהאַב גלאַ-זער מיט דיעגער 65-יעהרען פרייא. בייא דיעזעס נייטען עדע-פאַאדע בעפאַנד זיך אין ענקעל, אין 13-יעהרעגעס מערכען אין בעזיד. דא דיא אלטע פרייא גלאַזער עטראַס אינאַהל יאַר. גינג דאס מערכען אס איינען אַרגס פרי דיא לייעגערע גראַסמטטער. אלס דאס מערכען הייטטערדטע, פאַנד זיא דיא גאַנג-טהיטע צוי יאַהרגע דער גראַפעלטערן אבגע-שפּערדט. דאס מערכען לייטעטע מיט דער טהיר-גלאַדע אינד דיא טהיר יאַהרדע געפּפּענעס. אלס דאס מערכען נין דיא שטיינע בעטרעטען יאַללטע, אין איס דער עיסטען שטאַק צו גלאַגגען, ער-העלט עס פלאַטצליך איינען העפּפּיגען שלאַג. איס דען קאָפּ. דאס קינד האַטטע עדאַד נאַך זיא פעל בעזאַנגענדיס. דיא שטיינע הערבאַבציאַלען אינד אים האַפּט לערס צו שלאַגען. — עס ענטשטאַנד זיא-גליד אין פאַלקס-אַפּרס. מאַן אלטלע אין דיא גלאַזערטע יאַהרגע, יא מאַן דען 70-יעהרעגען מאַנ אינד דיא 65-יעהרעגע פרייא איס דעס עדד-באַרען אין איינער נאַסען בלוס-לאַכע פאַנד. דער נייזע מאַנ איזט מאַנס דאַרייף זיינען יאַהרען עלעגען.

דער קאַזעטערי האַט פיהער שטייען, האַט אבער זיינען נאַסען מאַרגעניס. אדער איינגעלך מאַריאַיס. דיא מאַדע מיס יא שטיינע איינגעהאַלטען ווערדען — דאס איס הייס-יעגעל; דיא מאַדע אין דיא איינגעפּיהרטע אים דעס פערהאַלטענס אים נעגעלשאַפטל-נען לעבען, דיא איינגעפּיהרטען יישען אונד נעזוואַהנהי-מען. פאַן יעללען נכט אבגעזיכטען ווערדען דאַרף. דיא נייע מאַדע איזט איינע פיגערן דער אַלטען, דיא נעטעגען קעפּפּפּ אינסער נעגען דאס פערהאַלטענע אונד נעגען דאס בעשטעהענדע.

דיא פרייהאַפּטען, יעללען איס מאַנן, פרייא, איינעס זאַהנע, איינעס שוויגען-יאַהנע אונד דייא שאַנען מאַ-טען בעשטעהען, וואַהרן נכט צו הויזע, דיא פוהרען צוי עראַפּפּנע דער ווייבגבוהרער אינסטעללונג, וואס דיא דאך צוי בערעכטיגען מאַדע נעמאַהט, צו הויזע ווי עגלעכען אַנפּרוואַנדעע דער פאַמיליע, איינע נעהעגען אונד דיא נו-ווירנאַנס. אלזא לייבער פרייגע-ציטטע.

דיא נו-ווירנאַנס הערסטע וואַהל נאך ווייבגבוהרע מיט-מאַהרען זאַללען, אוס דיא יינגסטע הויז-אַנגסטע איכבר פיעלעס אין דער לאַנדעס-אינסטעללונג צו בעלעהרען; אבער דאס נעגרייגע פרייליין וואַללטע זיך נכט אַפּשוויע-רענד מיט דעס „געלעהרטען-נעשוויסטען" בעלעגסטען לאַסטען, עס וואַללטע נו אללעס פלינסטע אנזעהען, אוס הערבייבע שפּרינגען צו קאַנען. — דיא נו-ווירנאַנס פוהלט זיך אלזא בעליידיגט אונד צוריקגעגעבען.

דיא יינגערע דער צוייא צוריקגעבליבענען אנפּר-וואַנדטען וואַר אין 28 יעהרעגע מערכען, נאַמענס ע ל ל א. דיעזע נאַטע קלינגט וואַהל עגס שאַן, יעללכסס צוי ציט, אין וועלכער דאס פרייטע פאַס בעריטטס אבגעשאַפפט איזט, נאַך שאַנגע איזט עס, איינען ריינען אנפּרוואַנדטען צו האַבען; אבער נכט אנגענעהם איזט עס, יאַטה, הערפּלך אונד דאַנגעגען אינאַטטשעפּלך אונד באַהאַפּט צו זיין. — דיא נאַכען געלעהרטען האַבען זיך שאַן הייבער דיא קאַפּפּע צעבראַכען, אַב אין הערפּלכעס פרייגעגע-מעד דאַדער זא באַהאַפּט. צאַיגע אונד דאַנגעריג איזט, ווייל עס עגען הערפּלך אונד הערפּאַלב אין דיא נאַנצע וועלט באַנד איזט — אדער אַב עס גוד דא הער הערפּלך, ווייל עס באַהאַפּט איזט.

ווי וואַללען אונס הייר אין אַלך דאַדע געלעהר-טען-שטייפיגקייטען נכט איינלאַסען, וואַללען גוד זאַגען, דאס עללא פרייאַן איהרעס שאַנען נאַמענס. פרייאַן איה-רעס ריינען אנפּרוואַנדטען, 28 יאַהרע אלס וואַנדדע, אַהנע איינען עדע-מאַנן בעקאַמפּען צו קאַנען, ווייל דיא הערפּלך, באַהאַפּט אונד דאַבייא נאַך יעהר קהרוכטיג אונד פיטע-ריכטיג וואַר. דדיעע וואַר גין עבענאַללס איינעראַדעטשלך צאַיגען, ווייל מאַן דיא נכט מיטגענאַמפּען, פרייאַנדעס דיא אַהרע ריינע-שאַלקעס לענגסט פערגיס האַטטע, דאס וואַרס „מאַלעפּפּ", וואס זא פיעל אלס „מיטע" בעריטטס, מאַנע זיך דער לעטעע וואַהל פערקען, דא ווייר דאַטזעלבע אַפּ עיזטעגען ווערדען, —

דיא עלטערע דער אנפּרוואַנדטען איזט איינע יעהר אנטשטאַנדענע פרייא אין וואַטצען, נאַמענס לעא עהרעע-פעלד, אַהר מאַנן וואַר פאַר 5 יאַהרען געטשאַרבען, דיא נאַכ אַהר-געגלד איר לעבען יעללך מאַן דען צוגעגען. דיא איזט איינע אנפּרוואַנדטע דעס שוויגעגע-זאַהנעס פאַס הערען קאַוועטער. בעזוגס נאַר אַפּט דעסען

פיר דאס אַ"פּפּאַמען דער אינגלקלכען פרייא איזט עבענפאַללס יענע האַפּפּענע פאַרדאַנען. דער צישטאַנד דעס יענען מערבענס איזט גליכפאַללס בעגאַנגען-ערזעגען. דיא פאַלגיי נאַדס צאַהל-ריכע פערהאַפּטונגען פאַר. דאך גלאַנג עס בין הייטע נכט, דען יייקלכען ריב-מאַדער מיט בע-שטעמטהייט אויפגעריגט צו מאַכען.

* (ד ר י י א י י ד י ש ע מ ע ר ב ע ן — ע ר ט ר י נ ק ע ן.) איס ב' שאַדאַנ (זעמפּלינע-קאַמשאַב) יידד פאַלגענדער עיזשטעריגער פאַלל בעריכטעט: זעכס יידישע מערכען, אס אלטער פאַן 9—10 אהרען, יאַללטען דיזער טאַג אין דער באַר-דאַ באַרען. זיא קאַמען אַן איינע זאַלבע שטעללע אינס יאַסערע, יאַהער מאַן אין טראַקענען פפלעגטע, דערווייל-שטיינע פאַרטעטראַגען בולדטע, דערווייל בולדטעע זיך אין עגער שטעללע נאַטירליך איינע בערייטעלע פערטיפונג. יאַהרן גין יערהער דעס באַרענס אללע זעכס קינדער גערעטהען זיי. דריי דיזער מערכען פערשאַנען ליידער זאַלבער אין דען יעללען, יעדערער דיא אנדערען דריי גלוקלך גערעטעט יאַרען. מאַן קאַנן זיך דיא פערצייפ-לען יענער עלטערן דענקען, דיא אין דיזער צייט אס אירדע גאַנטען קינדער גערעטעט.

* (נ ע ה י י מ נ י ס פ פ ל ל ע ס א ו י ס דעס ל ע ב ע ן דעס פ ר י נ צ ע ן ל י ל י.) אין יייבערגיי (דייטשלאַנד) יאַהרדע אס 20-טען יני בייא העלל-לייכטעס טאַגע אן יערן אין דאַפּפּעל-דיב-מאַדד פערלאַבט. אים עיסטען שטאַדע איינעס שאַנען דייזעס אין דער זאַלבאַנגען קאַזערן-שטראַ-סע יאַהרגע נעפעלד דער 70-יעהרעגע אַהאַב גלאַ-זער מיט דיעגער 65-יעהרען פרייא. בייא דיעזעס נייטען עדע-פאַאדע בעפאַנד זיך אין ענקעל, אין 13-יעהרעגעס מערכען אין בעזיד. דא דיא אלטע פרייא גלאַזער עטראַס אינאַהל יאַר. גינג דאס מערכען אים איינען אַרגס פרי דיא לייעגערע גראַסמטטער. אלס דאס מערכען הייטטערדטע, פאַנד זיא דיא גאַנג-טהיטע צוי יאַהרגע דער גראַפעלטערן אבגע-שפּערדט. דאס מערכען לייטעטע מיט דער טהיר-גלאַדע אינד דיא טהיר יאַהרדע געפּפּענעס. אלס דאס מערכען נין דיא שטיינע בעטרעטען יאַללטע, אין איס דער עיסטען שטאַק צו גלאַגגען, ער-העלט עס פלאַטצליך איינען העפּפּיגען שלאַג. איס דען קאָפּ. דאס קינד האַטטע עדאַד נאַך זיא פעל בעזאַנגענדיס. דיא שטיינע הערבאַבציאַלען אינד אים האַפּט לערס צו שלאַגען. — עס ענטשטאַנד זיא-גליד אין פאַלקס-אַפּרס. מאַן אלטלע אין דיא גלאַזערטע יאַהרגע, יא מאַן דען 70-יעהרעגען מאַנ אינד דיא 65-יעהרעגע פרייא איס דעס עדד-באַרען אין איינער נאַסען בלוס-לאַכע פאַנד. דער נייזע מאַנ איזט מאַנס דאַרייף זיינען יאַהרען עלעגען.

פאָלליעטאָן.

איס דער מאָדערנען געזעללשאַפט.

I. אין אַ"סגעפּלדערטעס פאַמיליענ-געדעהמנס.

נעזואַהנליך ווירד דער לעזער עיסס עס שלוסע דער נעשיכטע אללעס נעזואַהרט. בין דאַהין ווירד זיינע ניינערדע איין דאס עגדע נעשאַפנס. אונזערע נעשיכטע האַט נון דען פערלעגר. דאס גלייך צו אנאַנג אללעס איינפעלדערט ווירד; אבער ווי מענגע ווגד דאַראַן נכט שולד, ווי שיי-בען יא אללע שולד איין דיא פרייען, אונד יא אַנען ווי, דאס עס פרייען-צימטער ווגד, בייא ווילכען קרין נעהיטטנס נעזואַהרט ווערדען קאַנן. דדיעזע האַבען אלזא דאס פאַמי-ליען-נעהיטטנס פערראַטטען.

עס וואַר אים הויז דעס הערין קאַוועטערי אים פע-רענגטען מאַנאַט מאַי דדיעזעס יאַהרעס. דאס הויז בעפינדעט זיך „נאַטיליך" אין דער מאַלאַטען-נאַסטע. וואַהרס זאַנען ווי אבער „נאַטיליך? — ווייל ווי פאַן דער מאַדערנען אונד ריכטען נעזעללשאַפט ערגעהלען, אונד דיעזע מאַדע-נען ריכטען הייער נעזואַהנליך נור אין דער מאַלאַטען-נאַסטע. — דיא וואַטצענער נאַסטע האַט וואַהל שאַנע נע-וואַלבער מיט פאַכטפּאַללען „אַיסלאַנדס", אבער קינע שאַ-נען הייזע. דיא הייזענע ראַדיאַל-שטראַסע איזט וואַהל דיא בייטעסטע אונד שאַנסטע, דיא האַט זאַגגד דען פאַ-ריס, דאס דיא איינען פיעדדען נאַסען האַט, אבער דא נכט עס זעלטען איינענע הייזע, דיא שאַנסטען הייזע נעהאַרען דא דער בויא-נעזעללשאַפט, אונד עס איזט נכט מאַדע, אין אינעס זאַלכען הייזע צו וואַהנען, דיא עדער ווייס עס נעראַדע.

נעזואַהנליך ווירד דער לעזער עיסס עס שלוסע דער נעשיכטע אללעס נעזואַהרט. בין דאַהין ווירד זיינע ניינערדע איין דאס עגדע נעשאַפנס. אונזערע נעשיכטע האַט נון דען פערלעגר. דאס גלייך צו אנאַנג אללעס איינפעלדערט ווירד; אבער ווי מענגע ווגד דאַראַן נכט שולד, ווי שיי-בען יא אללע שולד איין דיא פרייען, אונד יא אַנען ווי, דאס עס פרייען-צימטער ווגד, בייא ווילכען קרין נעהיטטנס נעזואַהרט ווערדען קאַנן. דדיעזע האַבען אלזא דאס פאַמי-ליען-נעהיטטנס פערראַטטען.

עס וואַר אים הויז דעס הערין קאַוועטערי אים פע-רענגטען מאַנאַט מאַי דדיעזעס יאַהרעס. דאס הויז בעפינדעט זיך „נאַטיליך" אין דער מאַלאַטען-נאַסטע. וואַהרס זאַנען ווי אבער „נאַטיליך? — ווייל ווי פאַן דער מאַדערנען אונד ריכטען נעזעללשאַפט ערגעהלען, אונד דדיעזע מאַדע-נען ריכטען הייער נעזואַהנליך נור אין דער מאַלאַטען-נאַסטע. — דיא וואַטצענער נאַסטע האַט וואַהל שאַנע נע-וואַלבער מיט פאַכטפּאַללען „אַיסלאַנדס", אבער קינע שאַ-נען הייזע. דיא הייזענע ראַדיאַל-שטראַסע איזט וואַהל דיא בייטעסטע אונד שאַנסטע, דיא האַט זאַגגד דען פאַ-ריס, דאס דיא איינען פיעדדען נאַסען האַט, אבער דא נכט עס זעלטען איינענע הייזע, דיא שאַנסטען הייזע נעהאַרען דא דער בויא-נעזעללשאַפט, אונד עס איזט נכט מאַדע, אין אינעס זאַלכען הייזע צו וואַהנען, דיא עדער ווייס עס נעראַדע.

דדיעזע קאַוועטערי האַט פיהער שטייען, האַט אבער זיינען נאַסען מאַרגעניס. אדער איינגעלך מאַריאַיס. דיא מאַדע מיס יא שטיינע איינגעהאַלטען ווערדען — דאס איס הייס-יעגעל; דיא מאַדע אין דיא איינגעפּיהרטע אים דעס פערהאַלטענס אים נעזעללשאַפטל-נען לעבען, דיא איינגעפּיהרטען יישען אונד נעזואַהנהי-מען, פאַן יעללכען נכט אבגעזיכטען ווערדען דאַרף. דדיא נייע מאַדע איזט איינע פיגערן דער אַלטען, דדיא נעיעגען קעפּפּפּ אינסער נעגען דאס פערהאַלטענע אונד נעגען דאס בעשטעהענדע.

דדיא פרייהאַפּטען, יעללכען איס מאַנן, פרייא, איינעס זאַהנע, איינעס שוויגען-יאַהנע אונד דדיא שאַנען מאַ-טען בעשטעהען, וואַהרן נכט צו הויזע, דדיא פוהרען צוי עראַפּפּנע דער ווייבגבוהרער אינסטעללונג, וואס דדיא דאך צוי בערעכטיגען מאַדע נעמאַהט, צו הויזע ווי עגלעכען אַנפּרוואַנדעע דער פאַמיליע, איינע נעהעגען אונד דדיא נו-ווירנאַנס. אלזא לייבער פרייגע-ציטטע.

דדיא נו-ווירנאַנס הערסטע וואַהל נאך ווייבגבוהרע מיט-מאַהרען זאַללען, אוס דדיא יינגסטע הויז-אַנגסטע איכבר פיעלעס אין דער לאַנדעס-אינסטעללונג צו בעלעהרען; אבער דאס נעגרייגע פרייליין וואַללטע זיך נכט אַפּשוויע-רענד מיט דעס „געלעהרטען-נעשוויסטען" בעלעגסטען לאַסטען, עס וואַללטע נו אללעס פלינסטע אנזעהען, אוס הערבייבע שפּרינגען צו קאַנען. — דדיא נו-ווירנאַנס פוהלט זיך אלזא בעליידיגט אונד צוריקגעגעבען.

דדיא יינגערע דער צוייא צוריקגעבליבענען אנפּר-וואַנדטען וואַר אין 28 יעהרעגע מערכען, נאַמענס ע ל ל א. דדיעזע נאַטע קלינגט וואַהל עגס שאַן, יעללכסס צוי ציט, אין וועלכער דאס פרייטע פאַס בעריטטס אבגעשאַפפט איזט, נאַך שאַנגע איזט עס, איינען ריינען אנפּרוואַנדטען צו האַבען; אבער נכט אנגענעהם איזט עס, יאַטה, הערפּלך אונד דאַנגעגען אינאַטטשעפּלך אונד באַהאַפּט צו זיין. — דדיא נאַכען געלעהרטען האַבען זיך שאַן הייבער דדיא קאַפּפּע צעבראַכען, אַב אין הערפּלכעס פרייגעגע-מעד דאַדער זא באַהאַפּט. צאַיגע אונד דאַנגעריג איזט, ווייל עס עגען הערפּלך אונד הערפּאַלב אין דדיא נאַנצע וועלט באַנד איזט — אדער אַב עס גוד דא הער הערפּלך, ווייל עס באַהאַפּט איזט.

ווי וואַללען אונס הייר אין אַלך דדאַדע געלעהר-טען-שטייפיגקייטען נכט איינלאַסען, וואַללען גוד זאַגען, דאס עללא פרייאַן איהרעס שאַנען נאַמענס. פרייאַן איה-רעס ריינען אנפּרוואַנדטען, 28 יאַהרע אלס וואַנדדע, אַהנע איינען עדע-מאַנן בעקאַמפּען צו קאַנען, ווייל דדיא הערפּלך, באַהאַפּט אונד דאַבייא נאַך יעהר קהרוכטיג אונד פיטע-ריכטיג וואַר. דדיעזע וואַר גין עבענאַללס איינעראַדעטשלך צאַיגען, ווייל מאַן דדיא נכט מיטגענאַמפּען, פרייאַנדעס דדיא אַהרע ריינע-שאַלקעס לענגסט פערגיס האַטטע, דאס וואַרס „מאַלעפּפּ", וואס זא פיעל אלס „מיטע" בעריטטס, מאַנע זיך דדיע לעטעע וואַהל פערקען, דא ווייר דאַטזעלבע אַפּ עדדעטגען ווערדען, —

דדיא עלטערע דדער אנפּרוואַנדטען איזט איינע יעהר אנטשטאַנדענע פרייא אין וואַטצען, נאַמענס לעא עהרעע-פעלד, אַהר מאַנן וואַר פאַר 5 יאַהרען געטשאַרבען, דדיא נאַכ אַהר-געגלד איר לעבען יעללך מאַן דען צוגעגען. דדיא איזט איינע אנפּרוואַנדטע דעס שוויגעגע-זאַהנעס פאַס הערען קאַוועטער. בעזוגס נאַר אַפּט דעסען